

Fossil and Recent Muricidae of the World. Part Muricinae

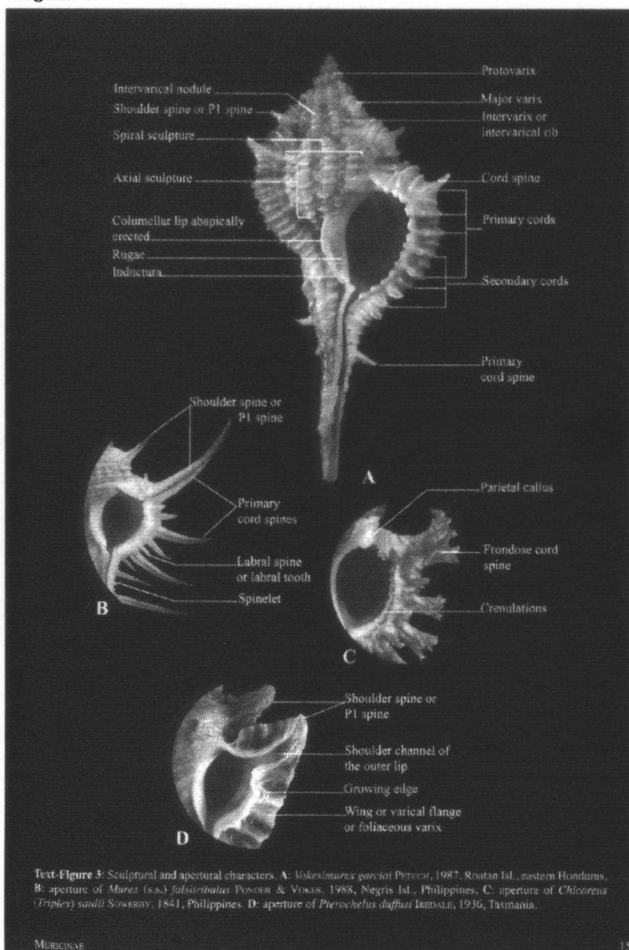
Merle, Didier, Bernard Garrigues & Jean-Pierre Pointier, 2011. 648 pagina's waarvan 260 fotoplatten. ConchBooks, Harxheim, Duitsland. ISBN 978-3-939767-32-9. Prijs € 128,40 inclusief BTW. Zie www.conchbooks.de

Een jaar getwijfeld, maar begin dit jaar toch maar aangeschaft. Ik hikte een beetje tegen de prijs aan, zeker omdat er nog meer delen staan aan te komen. Maar ik heb er geen spijt van, dit boek is werkelijk fantastisch! Zijn geld zeker waard. Schitterende fotoplatten. De foto's van de 650 afgebeelde soorten, die tot deze *Murex* subfamilie worden gerekend, zijn zó goed dat je eigenlijk geen beschrijving meer nodig hebt. Onder deze 650 soorten zitten ook alle in Europa voorkomende fossiele soorten. Tevens worden hun meest voorkomende synoniemen genoemd. Soorten uit het Eoceen van het Bekken van Parijs, Oligoceen van het Bekken van Parijs, Oligoceen van de Aquitaine, Duitsland en België, Mioceen van de Aquitaine, Loirebekken, Duitsland, Bekken van Wenen, Italië, België, Miste, de Peel, Pliocene van Italië, Spanje enz. alles staat erin afgebeeld. Nog nooit zo iets gezien. Geen zoek meer in oude literatuur met vage afbeeldingen en mistige beschrijvingen. Daarnaast natuurlijk vele honderden afbeeldingen van recente en fossiele Muricinae uit

Zuid-, Midden- en Noord-Amerika, Indo-Pacific, oost Pacific. Van ongeveer 54 procent van de soorten wordt het type-materiaal afgebeeld. Dit op 182 fotoplatten in een prachtige druk. Naast de 182 platen met soorten zijn er ook nog 78 fotoplatten welke tekstfiguren worden genoemd. Op de eerste 10 tekstfiguren zijn de algemene karakteristieken van een *Murex*-schelp te zien en benoemd, de karakteristieken van de sculptuur en de structuren rond de mondopening (zie figuur 1), de karakteristieken van de protoconch, de topologische plaatsen en nummering van de primaire, secundaire en tertiaire knobbels van de spiraalsculptuur bij de mondrand en de bijbehorende 'tanden' aan de binnenkant van de buitenlip. (zie figuur 2). Daarnaast nog platen met de diverse typen opercula en de morfologie van de radula's van recente Muricinae en nog een plaat met anatomische kenmerken van een vrouwelijk en mannelijk *Murex* beest. Daarna acht platen met *Murex* soorten in hun biotoop.

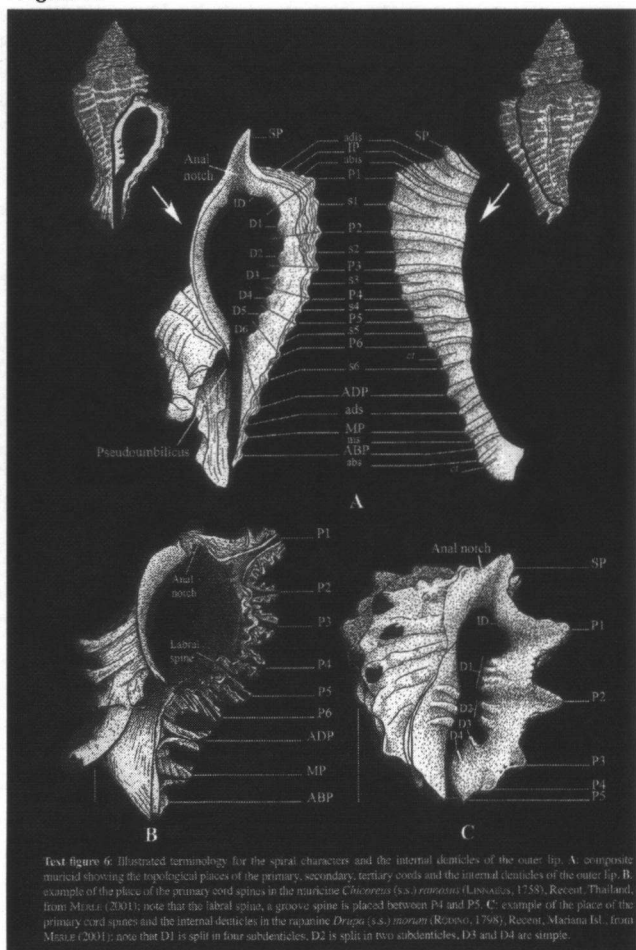
De tekst begint met een introductie van één pagina. Vervolgens enkele pagina's met gebruikte terminologie van de diverse kenmerken van de schelp en waar die te vinden zijn in de tekst en de tekstfiguren. Dan een aantal pagina's over de levenswijze van deze groep (reproductie en groei, protoconch en larvale biologie, biotoop en voedingswijze). Gevolgd door een aantal zeer informatieve pagina's over de paleontologische aspecten van de diversifi-

Figuur 1.

Text-Figure 3: Sculptural and apertural characters. A: *Vokesimurex gonckei* Perrier, 1987, Rotan Id., eastern Honduras. B: aperture of *Murex* (s.s.) *falsicribatus* Ponsard & Yokoyama, 1988, Negris Id., Philippines. C: aperture of *Chitroca* (*Triplex*) *sandii* Sowersby, 1861, Philippines. D: aperture of *Pterochelus duffusi* Imbali, 1936, Tasmania.

Figuur 2.

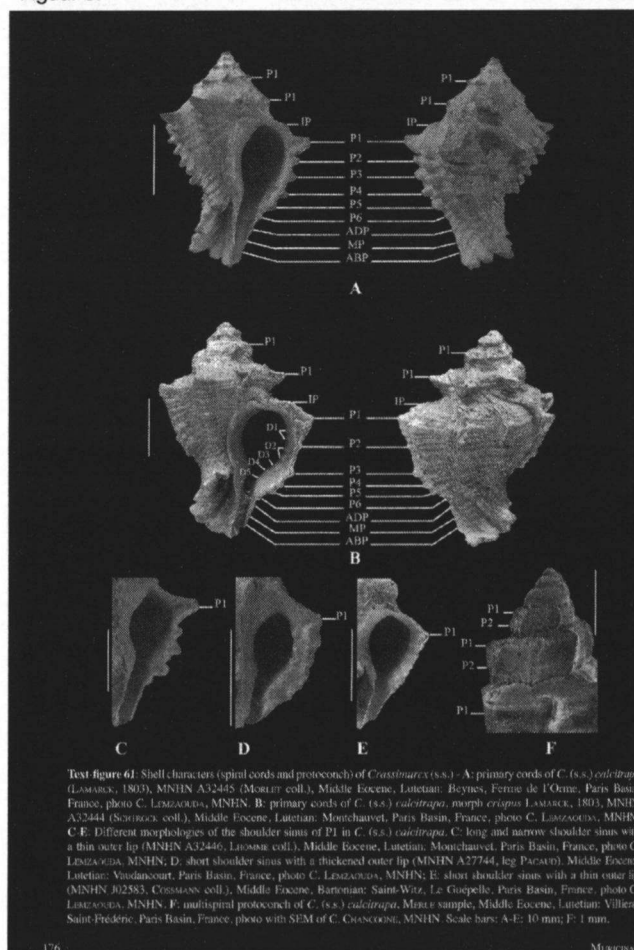
Text figure 6: Illustrated terminology for the spiral characters and the internal denticles of the outer lip. A: composite muricid showing the topological places of the primary, secondary, tertiary cords and the internal denticles of the outer lip. B: example of the place of the primary cord spine in the muricid *Chitroca* (s.s.) *ramosus* (Lissacis, 1758), Recent, Thailand, from Murex (2001); note that the labral spine, a groove spine is placed between P4 and P5. C: example of the place of the primary cord spine and the internal denticles in the nautaline *Drupa* (s.s.) *naorum* (Risso, 1798), Recent, Maciana Id., from Murex (2001); note that D1 is split in four sub-denticles, D2 is split in two sub-denticles, D3 and D4 are simple.

catie van de muriciden. De classificatie en fylogenie komt vervolgens aan bod in een twintigtal pagina's. Aan de hand van diverse cladogrammen wordt de plaats van de Muricidae binnen de Neogastropoda bediscussieerd en de fylogenetische stamboom gegeven van de Muricidae met de plaats van de Muricinae hierbinnen. Hierbij valt meteen op dat de subfamilie niet erg homogeen is, maar polyfyletisch blijkt te zijn, zoals dat in jargon heet. (Dit betekent dat er taxa in de groep zitten die niet dezelfde voorouder hebben). De diverse cladogrammen (fylogenetische stambomen) die worden weergegeven zijn afkomstig van gegevens van eigen werk (Merle) en uit de literatuur, ze zijn gebaseerd op anatomische kenmerken, schelpmorfologie (teleconch, protoconch en microstructuur), operculum en radula of op moleculaire gegevens. Aan de hand van deze fylogenetische stambomen wordt de in het boek gebruikte classificatie besproken. De auteurs geven aan dat plaatsing van de (sub)genera in hogere clades nog verre van uitgekristalliseerd is. Regelmatig duiken uitdrukkingen op als "provisional" en "new data are awaited for final classification". Inmiddels (Barco et al. 2012) is er al wat veranderd, het subgenus *Pagodula* Monterosato, 1884 dat in het boek door Merle en coauteurs vanuit de Trophoninae in het genus *Piorieria* Jousseau, 1880 is geplaatst, is nu samen met onder andere *Trophonella* en *Trophonopsis*, (voorheen

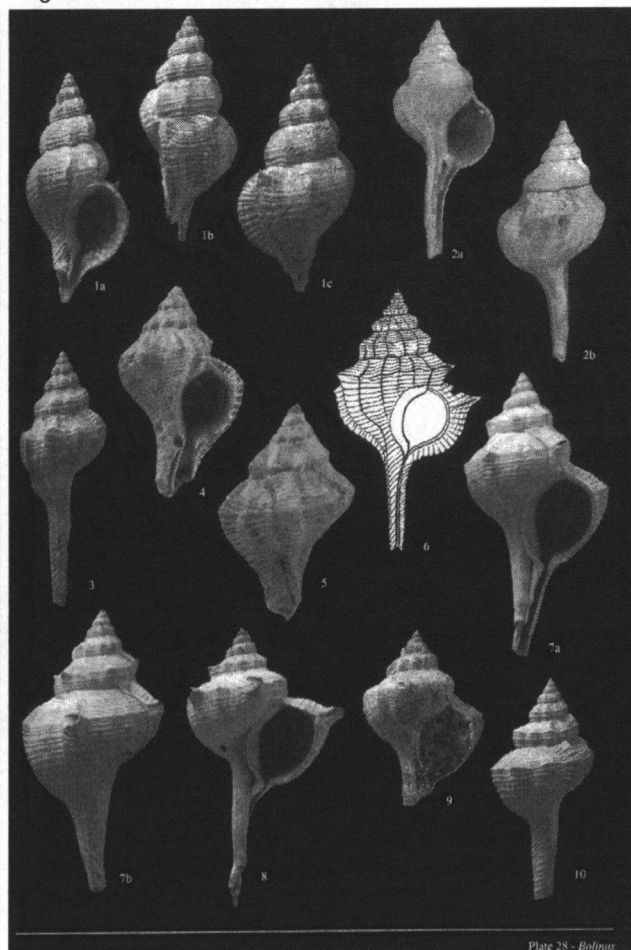
in de Trophoninae) in een nieuwe subfamilie Pagodulinae Barco et al. 2012 geplaatst. Dit betekent dat de voor ons zo bekende *Piorieria* (*Pagodula*) *pauwelsi* (de Koninck, 1838) uit de Boomse klei, in het boek afgebeeld op plaat 129, verhuist via de Muricinae naar de Pagodulinae. Dit even als intermezzo om aan te geven dat de classificatie in het boek gezien moet worden als een 'State of the art'. Net als bij zovele andere molluskenfamilies is ook de classificatie van de Muricidae door het gebruik van moleculair biologische technieken in combinatie met cladistisch-statistische methoden zeer in beweging. In het boek wordt hierop ingegaan in het subhoofdstuk "phylogenetic method of classification".

Na het classificatie-deel komt de systematiek aan bod op 156 pagina's waarin 51 platen. Hierin komen alle genera en subgenera aan bod, wordt de typesoort beschreven en de karakteristieken van het (sub)genus gegeven aan de hand van tekstfiguren als in figuur 3. Figuur 3 is tekstfiguur 61 met de schelpkarakteristieken van het subgenus *Crassimurex* (s.s.) Merle. 1990. De bovenste schelp is de typesoort *Crassimurex calcitrax* (Lamarck, 1803) uit het Lutetien van Ferme de l'Orme, Bekken van Parijs. Op de middelste rij *Crassimurex calcitrax* morph *crispus* Lamarck, 1803 uit het Lutetien van Montchauvet, Bekken van Parijs. Dit morfotype werd door Lamarck beschreven als een zelf-

Figuur 3.

Figuur 4.

standige soort *Murex crispus* maar wordt nu gerekend tot *C. calcitraba*. Op de onderste rij de verschillende vormen van de schouder sinus van *C. calcitraba* die kunnen optreden en de protoconch van een exemplaar uit het Lutetien van Villiers-Saint-Frédéric, Bekken van Parijs.

In de beschrijvingen wordt het genus of subgenus afgebakend en vergeleken met verwante genera en of subgenera. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de nummering van de sculptuurknobbels rond de mondrand en in de binnenkant van de buitenlip. Ook wordt er een lijst gegeven met alle soorten die binnen het (sub)genus vallen, fossiel en recent, tevens worden de meest voorkomende synoniemen bij de soorten weergegeven. Dit wordt gedaan voor alle 47 (sub)genera die tot de Muricinae worden gerekend. In het boek worden vijf nieuwe taxa ingevoerd: *Hexaplex (Trunculariopsis) gabori* n. nom., *Paziella (Flexopteron) ravni* n. nom., *Textiliomurex* n. gen. Merle, *Gamurex* n. gen. Merle en *Falsimuricopsis* n. gen. Merle.

Tenslotte volgen 182 prachtige platen waarop de 650 soorten worden afgebeeld die binnen deze 47 (sub)genera vallen. Figuur 4 (zie pag. 35) is een voorbeeld van zo'n fotoplaat, het betreft plaat 28 met vier fossiele soorten die tot het genus *Bolinus* Pusch, 1837 worden gerekend. De twee afbeeldingen rechtsboven zijn afkomstig van een goede bekende van ons, het exemplaar komt dan ook uit Miste. Volgens de tekst ligt Miste in Wintteswij in plaats van Winterswijk. Deze 'slip of the pen' is tot nu toe een van weinige foutjes die ik heb gezien, los van het feit dat Nederland consequent als Netherland word weergegeven terwijl dat in het Engels toch 'the Netherlands' behoort te zijn. Een kniesoor die daar op let. Op deze plaat wordt nog een exemplaar van deze soort afgebeeld. De eerste afbeelding van de middelste rij, deze is afkomstig van een exemplaar uit het Midden Mioceen van het "Peelgebied", zegt de tekst, met een Duitse schrijfwijze dus, in plaats van Peelgebied of De Peel zoals het formeel heet. Maar nu terug naar de naam van deze *Murex*. Deze is bij ons bekend onder de naam *Murex inornatus* Beyrich, 1854. Maar zoals Adri Burger en André Jansen in 2010 in Afzettingen, in navolging van Landau et al. 2007, al opmerkten, moest er een nieuwe naam komen voor deze *Murex*, omdat de naam *M. inornatus* gepreoccupeerd is. Uit de tekst bij plaat 28 blijkt dat de naam *M. inornatus* al door Von Koenen in 1889 veranderd is in *Murex beyrichi*!! Uiteraard heb ik dat even nagekeken en ja hoor op pagina 41 bij de inleiding tot het genus *Murex* geeft Von Koenen aan dat de naam *M. inornatus* Beyrich, 1854 veranderd moet worden, omdat Recluz drie jaar eerder deze naam al aan een recente *Murex* soort had geven. Von Koenen stelde voor de miocene soort *Murex beyrichi* te noemen. Typisch dat dat zolang over het hoofd is gezien. Uit de tekst bij plaat 28 lijkt het erop dat Ronald Janssen het gevonden heeft. De soort is nu ondergebracht in het genus *Bolinus* Pusch, 1837 en heet nu dus *Bolinus beyrichi* (Von Koenen, 1889). En zo is er nog véél meer interessants in dit boek te vinden, vooral ook wat er allemaal in de synoniemen verdwijnt, te veel om in dit bestek op te voeren. En dan heb ik het nog niet gehad over de recente Muricinae, want dat voert te ver voor een WTKG-

blad. In het kort nog iets over de auteurs, alle drie fransen, maar wees niet bang het boek is helemaal in het Engels.

Dr. Didier Merle, paleontoloog - malacoloog en wetenschapper aan het Muséum national d'Histoire naturelle de Paris. Département Histoire de la Terre. Momenteel hoofdredacteur van het blad Geodiversitas en verantwoordelijk voor de fossiele molluskencollecties van het museum. Dr. Bernard Garrigues, M.D. huisarts op het platteland van zuidwest Frankrijk. Hij begon al vroeg met de studie van het zeeleven en specialiseerde zich in de recente Muricidae, waarover hij diverse publicaties schreef.

Dr. Jean-Pierre Pointier, malacoloog en wetenschapper aan de Ecole Pratique des Hautes Etudes te Perpignan. Publiceerde vele wetenschappelijke artikelen en enkele boeken over de mariene en zoetwater malacofauna van de benedenwindse Antillen.

Merci Didier, Bernard et Jean-Pierre voor dit prachtige, zeer interessante boek. Ik zit nu al met spanning op deel twee te wachten. Volgens de uitgever is dat al in productie. Tot slot nog een woord van dank aan de uitgevers Carsten Renker, Klaus en Christina Groh, die me toestemming verleenden om enkele platen te reproduceren om mijn bespreking op te sieren.

Referenties

- Barco, Andrea, Stefano Schiaparelli, Roland Houart & Marco Oliveri, 2012. Cenozoic evolution of Muricidae (Mollusca, Neogastropoda) in the southern Ocean, with the description of a new subfamily. - *Zoologica Scripta* 41(6): 596-616.
- Burger, Adri W. en André F.J., 2010. Literatuur betreffende de molluskenfauna van Miste. - *Afzettingen WTKG* 31(2): 50-56.
- Koenen A. von 1889. Das Norddeutsche Unter-Oligocän und seine Mollusken-Fauna. Lieferung I. Der Königlich Preussischen geologischen Landesanstalt, Berlin. 280 p, 23 Tafeln.

Leonard Vaessen, *Les Bonins, 37350 Le Petit Pressigny, Frankrijk, e-mail: lenvaes@orange.fr*

Een opmerking vooraf over de vier onderstaande artikelen*Leonard Vaessen*

Hieronder volgen nog vier artikelen die van 2010 tot 2013 verschenen, maar waar ik deze winter pas aan toe gekomen ben. Ze gaan niet expliciet over fossielen maar over nieuwe ontwikkelingen bij de indeling van twee grote superfamilies binnen de Neogastropoda. Taxonomie dus en ze gaan grotendeels over moleculaire fylogenie in combinatie met cladistische methoden. Het meest illustratief in deze artikelen zijn de fylogenetische stambomen en die mag ik helaas niet zomaar overnemen. Een van deze artikelen noem ik ook bij mijn bespreking van het *Murex* boek op pagina 34.